

JAKELU

Sari Multala
Säde Tahvanainen
Mika Niikko
Ritva Viljanen

Kaupunginhallituksen
konsernijaosto
Mercuria Kauppaoppilaitos
oy:n hallitus

Kirsi-Marja Lievonen
Riikka Kiljander-Kiiskinen
Tiina Immonen

MERCURIA KAUPPAOPPILAITOS OY

1

Tarkastuksen kohde, tavoite ja tausta

Tarkastuksen kohteena oli Mercuria Kauppaoppilaitos Oy. Yhtiöjärjestyksen mukaan yhtiön toimialana on ylläpitää ammatillisen koulutuksen oppilaitosta, omistaa tai hallita toimintaa palvelevia kiinteistöjä sekä omistaa kiinteistöillä sijaitsevia rakennuksia. Yhtiön toiminnan tavoitteena ei ole tavoitella voittoa, eikä se jaa omistajilleen osinkoa.

Kaupungin omistusosuus yhtiöstä 95,5 % ja toisena osakkaana on Helsingin Kauppi-aitten Yhdistys ry. 4,5 % omistusosuudella. Yhtiö on siten Vantaan kaupungin tytäryhteisö ja osa kaupungin kuntakonsernia (kuntalain mukaan yhteisö, jossa kunnalla on kirjanpitolain 1336/1997 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettu määräysvalta, on kunnan tytäryhteisö).

Tarkastuksen tavoitteena oli varmistaa, että yhtiö noudattaa osakeyhtiölakia, sekä kaupungin konserniohjetta ja muita ohjeita ja toimii muutoinkin omistajan tahdon ja hyvän hallinnon periaatteiden mukaisesti.

2

Tarkastuksen toteutus

Tarkastus toteutettiin syys-lokakuussa 2020 perehtymällä yhtiön ohjeisiin, talouteen, henkilöstöasioihin, kirjanpitoon, ICT-asioihin, riskienhallintaan ja yhtiölle asetettuihin tavoitteisiin sekä lähettämällä sähköpostitse kysymyksiä yhtiön hallinnosta vastaville henkilöille ja konsernihallintoon.

Tarkastus kuului sisäisen tarkastuksen tämän vuoden vuosisuunnitelmaan.

Toimitusjohtajan ilmoituksen mukaan yhtiön hallitus käsitteli tarkastusraportti -luonnoksen 4.11.2021 ja ilmoituksen mukaan raportissa ei ollut salattavaa tietoa eikä asiavirheitä.

3

Olennaiset tarkastushavainnot ja toimenpide-ehdotukset

Yhtiön uuden yhtiöjärjestyksen 11 §:ssä todetaan konserniohjauksesta, että ”yhtiö noudattaa toiminnassaan soveltuvin osin kulloinkin voimassa olevaa Vantaan kaupungin konserniohjetta, yleisiä ja yhteisökohtaisia omistajapoliittisia linjauksia sekä muuta Vantaan kaupungin yhtiölle antamaa konserniohjausta”.

Tarkastushavaintojen perusteella sisäinen tarkastus suosittaa, että kaupungin konserniohjaus- ja valvonta -yksikkö käy keskustelun Mercuria kauppaoppilaitos Oy:n johdon kanssa siitä, mitä yhtiön kannalta tarkoittaa konserniohjeen noudattaminen soveltuvin osin mm.

- tukipalvelujen
- ennakkosuostumusten
- kaupungin hankintaohjeen noudattamisen
- henkilöstöpolitiikan (mukaan lukien palkitseminen ja palkkiot), osalta.

5.11.2021

Sisäinen tarkastus / Antti Taavila

Todettakoon, että edellä mainittujen asioiden tarkastaminen oli sisäisen tarkastuksen näkökulmasta erittäin hankalaa, johtuen yhtiöjärjestyksen kirjauksesta ”soveltuvien osien”.

Sisäisen tarkastuksen mielestä tulee tehdä tarkka kirjallinen dokumentti siitä, mitä tarkoitetaan termillä ”soveltuvien osien”, jotta kuntalain 47 § täyttyy (*”omistajaohjauksella on huolehdittava siitä, että kunnan tytäryhteisön toiminnassa otetaan huomioon kuntakonsernin kokonaisuus”*). Sisäisen tarkastuksen näkemyksen mukaan yhtiö voi olla noudattamatta konserniohjetta vain poikkeustapauksissa. Tästä syystä sisäinen tarkastus katsoo, että yhtiön tulee noudattaa jatkossa vantaan henkilöstöpolitiikkaa (palkitseminen ja henkilöstöedut), ennakkosuostumusmenettelyä ja hankintaohjetta, joiden osalta ei kaikilta osin noudatettu konserniohjetta.

Sisäisen valvonnan voidaan arvioida olevan yhtiössä edellä mainituista epäselvyyksistä huolimatta tarkastushavaintojen perusteella hyvällä tasolla.

Tämä tarkastusraportti on syytä käsitellä seuraavassa yhtiön hallituksen kokouksessa.

Seuraavassa on esitetty tarkastushavainnot tiivistetysti ja niiden perusteella tehdyt mahdolliset toimenpide-ehdotukset.

1. Yhtiön uusi yhtiöjärjestys on hyväksytty ylimääräisessä yhtiökokouksessa 16.9.2021. Yhtiöjärjestykseen on otettu konserniohjauksesta kirjaus:

Yhtiö noudattaa toiminnassaan soveltuvien osien kulloinkin voimassa olevaa Vantaan kaupungin konserniohjetta, yleisiä ja yhteisökohtaisia omistajapoliittisia linjauksia sekä muuta Vantaan kaupungin yhtiölle antamaa konserniohjausta.

Konsernijaosto on kokouksessaan 18.1.2021 käsitellyt ja päättänyt kaupungin tytäryhtiöiden malliyhtiöjärjestyksistä. Konserniohjeiden noudattamista koskien pääsääntö on, että kaupungin tytäryhtiö veloitetaan noudattamaan toiminnassaan kulloinkin voimassa olevaa Vantaan kaupungin konserniohjetta, yleisiä ja yhteisökohtaisia omistajapoliittisia linjauksia sekä muuta Vantaan kaupungin

yhtiölle antamaa konserniohjausta. Konsernijaoston esittelyosassa kuitenkin todetaan, että *”perustellusta yhtiön toimintaan tai tarkoitukseen liittyvästä syystä malliyhtiöjärjestysten määräyksistä voidaan yksittäistapauksessa poiketa ja/tai niitä voidaan täydentää tarvittaessa yhtiön erityispiirteistä johtuvilla määräyksillä. Niissä kaupungin tytäryhtiöissä, joissa on kaupungin lisäksi muita osakkeenomistajia, otetaan huomioon myös muiden osakkeenomistajien oikeudet ja äänivalta.”*

Konserniohjauksen päällikön ilmoituksen mukaan konserniohjausta koskeva säännös on sellainen yhtiöjärjestyksen määräys, jota Vantaa ei voi yksin viedä yhtiöjärjestyksiin, jos vähemmistöosakkeenomistaja ei tähän suostu. Konserniohjauksen mukaan tällainen päätös olisi OYL osakkaiden yhdenvertaisuussäännöksen vastainen. Mercuriassa yhtiöjärjestyksen kirjauksesta neuvoteltiin vähemmistöosakkeenomistajan kanssa, joka hyväksyi konserniohjausta koskevan kirjauksen kirjauksella, että konserniohjetta tulee noudattaa *”soveltuvin osin.”* Konserniohjauksen päällikön mukaan lisäkirjauksella tarkoitetaan esim. tilannetta, jossa rahoituksenantaja eli valtio olisi omassa rahoituksen saajalle antamassaan ohjeistuksessa ohjeistanut jostakin asiasta konserniohjeestamme poiketen. Silloin yhtiön on toimittava rahoituksenantajan ohjeistuksen mukaisesti, jottei rahoitusta peritä takaisin.

Sisäisen tarkastuksen mielestä kirjaus, että konserniohjetta noudatetaan soveltuvin osin, on liian ylimalkainen, vaikka sillä tarkoitettaisiinkin vain edellä mainittua tilannetta. Tilanteeseen paremmin soveltuva kirjaus olisi voinut olla esim. muodossa *”yhtiö noudattaa toiminnassaan kulloinkin voimassa olevaa Vantaan kaupungin konserniohjetta, ellei ohje ole ristiriidassa pakottavan lainsäädännön tai esimerkiksi valtionosuus/-apuehtojen kanssa.”*

Yhtiöjärjestyksen uusi kirjaus *”soveltuvin osin”* jättää sisäisen tarkastuksen mielestä aivan liikaa tulkinnan varaa sen suhteen, miltä osin yhtiön tulee konserniohjetta noudattaa. Tuleeko yhtiön esimerkiksi pyytää aina konserniohjeessa erikseen määrätyissä asioissa ennakkosuostumus, vai onko asia yhtiön itsensä harkittavissa? Ylimalkainen kirjaus vaikeuttaa omistajaohjausta kuntakonsernin kokonaisedun näkökulmasta, jota merkitystä on korostettu mm. kuntalain osittaisuusdistuksessa (HE 268/2014), jossa todetaan:

Kuntakonsernin kokonaisedun määrittäminen ei ole välttämättä aina yksiselitteistä tai yksinkertaista kunnallisen päätöksenteon moniulotteisuuden vuoksi. Kunnalliseen päätöksentekoon liittyy myös olennaisena osana poliittisuus ja poliittiset intressit.

5.11.2021

Sisäinen tarkastus / Antti Taavila

Tavoitteena tulee kuitenkin olla kunnan vahva omistajuus. Mahdollisista ristiriitaisuuksista huolimatta kunnan toimintaa tulee pyrkiä ohjaamaan kokonaisuutena, jonka yksi osa ovat kunnan tytäryhteisöt. Ohjauksessa on otettava huomioon tytäryhteisöjä koskeva erityislainsäädäntö ja sen sisältämät velvoitteet sekä sopeutettava ohjaus näiden velvoitteiden muodostamiin rajoihin. Tytäryhteisöjä koskevan erityislainsäädännön, esimerkiksi osakeyhtiölain sisältämät velvoitteet eivät kuitenkaan voi olla kunnalle peruste luopua kunnan vahvan omistajuuden tavoitteesta ja pyrkimyksestä kuntakonsernin kokonaisedun tavoitteluun.

Sisäisen tarkastuksen mielestä Mercurian yhtiöjärjestyksen kirjaus kaupungin konserniohjeen noudattamisesta soveltuvien osien ei edistä kuntakonsernin kokonaisedun tavoittelua ja vahvaa omistajuutta. Mainittakoon myös, että Vantaan kaupungin konserniyhteisöjen omistajapoliittiset linjaukset yleinen osa -asiakirjassa todetaan, että ”yhtiöjärjestyksessä tytäryhtiö sitoutuu noudattamaan toiminnassaan kaupungin konserniohjetta ja muuta konserniohjeistusta”. Asiakirja on hyväksytty ylimmässä päättävässä elimessä kaupunginvaltuustossa 21.9.2020.

Sisäinen tarkastus suosittelee, että konserniohjauksen toimesta

- a) laaditaan kirjallinen dokumentti selventämään sitä, mitä yhtiön osalta tarkoittaa konserniohjeen noudattaminen soveltuvien osien, tai
 - b) kirjoitetaan suoraan yhtiöjärjestykseen, mitä tarkoittaa soveltuvien osien, tai
 - c) konserniohjaus arvioi yhtiön kanssa uudelleen, onko termin ”soveltuvien osien” käyttö yhtiöjärjestyksessä lainkaan tarkoituksenmukaista, vai voidaanko se poistaa kokonaan.
2. Yhtiön hallitus on kokouksessaan 29.4.2019 päättänyt palkita yhtiön henkilöstöä hyvin tehdystä työstä (vuotta 2018 koskien) 400 euron arvoisella liikunta- ja kulttuuriedulla. Samaisessa kokouksessa hallitus on myös palkinnut toimitusjohtajaa ja talouspäällikköä puolen kuukauden ylimääräisellä palkalla.

Päätöksen ajankohtana oli voimassa vanha konsernistrategia -ohje. Sen mukaan ”yhteisön on hankittava yleisjaoston ennakkosuostumus tulospalkkiojärjestelmän, muun palkitsemisen sekä luontaisetujen käyttöönottoon tai muutokseen”.

5.11.2021

Sisäinen tarkastus / Antti Taavila

Kaupunginhallituksen yleisjaosto on kuitenkin kokouksessaan 19.1.2015 päättänyt antaa konserniyhteisöille menettelyohjeeksi, että kaupungin henkilöstökeskuksen ohjaus korvaa palkkaus- yms. operatiivisissa asioissa yleisjaoston konsernistrategiassa määrätyn ennakkosuostumusmenettelyn. Konserniohjauksesta saadun tiedon mukaan yhtiö ei ole konsultoinut henkilöstökeskusta edellä mainituissa asioissa. Nykyisessä konserniohjeessa todetaan, että ennakkosuostumus on haettava ennen päätöksentekoa mm. silloin, kun kyseessä on *”merkittävä henkilöstöpoliittinen ratkaisu sekä olennainen poikkeaminen kaupungin henkilöstöetuja vastaavista henkilöstöeduista.”*

Koska uusi konserniohje on tullut voimaan 1.10.2020, on sisäisen tarkastuksen mielestä epäselvää, onko kaupunginhallituksen yleisjaoston 19.1.2015 antama menettelyohje edelleen voimassa, koska se on tehty vanhan konsernistrategia - ohjeen ollessa voimassa ja konserniyhteisöihin liittyvä ohjeistus on muutoinkin muuttunut.

Sisäinen tarkastus suositaa, että

- a) henkilöstö- ja konsernipalvelut valmistelee kaupunginhallituksen konsernijaostolle päätettäväksi uuden menettelytapaohjeen mikäli halutaan, että henkilöstökeskuksen ohjaus korvaa edelleen palkkaus- yms. operatiivisissa asioissa konsernijaostolle määrätyn ennakkosuostumusmenettelyn,
 - b) yhtiön tulee jatkossa ottaa yhteyttä henkilöstö- ja konsernipalveluihin, kun on kyse henkilöstöeduista tai kertaluontoisista palkkioista sen varmistamiseksi, tuleeko asiasta hakea ennakkosuostumus.
3. Yhtiön hallitus on kokouksessaan 22.10.2020 päättänyt koronatilanteeseen vedoten (henkilöstön venyminen jne.) myöntää koko henkilöstölle puolen kuukauden palkkaa vastaavan summan maksettavaksi joulukuun (2020) palkanmaksun yhteydessä.

Aivan kuten edelle 1. kohdassa, asiaan olisi tullut hakea ennakkosuostumus.

Sisäinen tarkastus kehottaa, että jatkossa yhtiön tulee ottaa yhteyttä henkilöstö- ja konsernipalveluihin, kun on kyse näin merkittävästä kertaluontoisesta palkkiosta.

4. Mercurialla on huomattava sijoitusvarallisuus. Taseen 31.12.2020 mukaan yhtiön rahoitusarvopapereiden arvo oli 4,2 milj. euroa ja rahoja ja pankkisaamisia oli 4,9 miljoonaa euroa. Tarkastuksen kuluessa ei tullut ilmi, että varallisuuden käytöstä olisi olemassa ennakkosuunnitelmaa lähivuosille. Aiemmassa konsernistrategia -ohjeessa tytäryhteisöjen sijoitustoiminnasta määrättiin seuraavasti:

”Tytäryhteisöjen oma sijoitustoiminta, niiltä osin kuin se on tarpeellista, järjestetään kaupungin rahoituksen tulosalueen kautta tai sen antamien ohjeiden mukaisesti. Rahoituksen tulosalue sekä konsernistrategin sijoittamista koskevat periaatteet määrittelevät ne menettelytavat, joiden mukaan tämä sijoitustoiminta järjestetään. Poikkeuksen edellä mainitusta periaatteesta myöntää ja peruuttaa kaupunginhallitus.”

Nykyisessä konserniohjeessa puolestaan todetaan tytäryhteisöjen sijoitus- ja rahoitustoiminnasta, että *”konserniyhtiöiden rahoitustoiminta on, pois lukien markkinaehtoisesti toimivat yhteisöt, keskitetty talouden ja strategian palvelualueelle, jossa vastataan tytäryhteisöjen lainojen kilpailutuksesta sekä ohjataan yhtiöiden kassavarojen sijoitustoimintaa”*.

Yhtiön hallitus on valinnut kokouksessaan 20.3.2015 yhtiön varainhoitajaksi Ålandsbankenin, joka toimii tehtävässä edelleen. Yhtiö on tehnyt varainhoitajan avustuksella sijoitussopimuksia. Sisäisen tarkastuksen näkemyksen mukaan kyse on ollut nykyisen konserniohjeen mukaisista ”periaatteellisesti laajakantoisten tai taloudellisesti merkittävien sopimusten tekemisestä”, joihin olisi tullut hakea ennakkosuostumus. Kaupungin rahoitusjohtajan ilmoituksen mukaan yhtiö ei ole keskustellut hänen kanssaan sijoitustoiminnastaan. Vastaavan tyyppinen määräys ennakkosuostumuksen hakeemisesta oli myös aiemmassa konsernistrategia -ohjeessa.

Sisäinen tarkastus suositaa, että

- a) Mercurian toimiva johto ottaa yhteyttä talouden ja strategian palvelualueelle ja käy läpi sijoitustoimintansa periaatteet ja pyytää niihin ao. palvelualueelta kannanoton
 - b) hakee konsernijaostolta ennakkosuostumuksen varainhoitosopimukselleen/sijoitustoiminnalleen
-

c) Yhtiön yhdessä kasvatuksen ja oppimisen toimialan kanssa pohtii, miten yhtiöön kertynyt varallisuus voisi palvella laajemmin Vantaan kaupungin ammatillisen koulutuksen järjestämistä sen sijaan että ne käytetään sijoitustoimintaan. Yhtiöjärjestyksen mukaan yhtiö ei jaa voittoa omistajilleen.

5. Taseen 1.1.2020 mukaan edellisten tilikausien voittoa oli kertynyt yhteensä lähes 11 miljoonaa. Yhtenä tekijänä kertyneisiin ylijäämiin on ollut se, että yhtiön maanvuokrasopimuksessa – joka on tehty 50-vuoden määräajaksi vuoteen 2033 asti – on määritelty maanvuokraksi kiinteä 100 markan (n. 17 euron) vuosivuokra. Kaupungin tonttipäällikön ilmoituksen mukaan Mercurian vuokraamaan maa-alueen käypä vuokra olisi tällä hetkellä 130 100 €/ vuosi. Kyseessä on perusteeton tuki yhtiölle.

Sisäinen tarkastus suosittaa, että yhtiön ja kaupungin välillä käynnistetään neuvottelut maanvuokran saattamiseksi käyväälle tasolle, jotta konsernin sisällä kaupungin ja yhtiöiden väliset maanvuokrat toteutuvat käyvän hintatason mukaisesti. Sisäisen tarkastuksen mielestä nykyinen maanvuokra on vuokranantajan näkökulmasta kohtuuttoman pieni ja yhtiötä suosivaa.

6. Mercurialla on oma hankintaohje. Ohje on eräiltä osin ristiriitainen kaupungin hankintaohjeen kanssa sen suhteen, miten tulee toimia, kun kyse on kansallisen kynnysarvon alittavista hankinnoista. Ristiriitaisuuksia käsitellään tarkemmin tämän raportin kohdassa 4.2.1 (kohdassa hankintaohje). Yhtiön hankintaohjeessa todetaan myös, että:

Mercuria kauppaoppilaitos Oy:ssä noudatetaan lähtökohtaisesti hankintalakia. Hankintalain kynnysarvon ylittävät hankinnat kilpailutetaan lain edellyttämällä tavalla. Vantaan konsernihallinnon antamia hankintaohjeita ja – suosituksia noudatetaan soveltuvin osin, silloin kun se on mahdollista ja yhtiön kokonaisedun mukaista.

Kaupungin konserniohjeessa todetaan kaupungin hankintaohjeen noudattamisesta seuraavaa:

Tytäryhteisöjen, joiden toimintaan on sovellettava julkisista hankinnoista annettuja säännöksiä, on noudatettava Vantaan kaupungin hankintaohjeita pois lukien ohjeiden kunnallista päätöksentekomenettelyä koskevat osat.”

Kuten aiemmin on jo todettu, Mercurian uudessa yhtiöjärjestyksessä todetaan, että yhtiö noudattaa konserniohjetta ”soveltuvin osin”, joka on sisäisen tarkastuksen mielestä erittäin epämääräinen kirjaus ja kirjauksen tarkoitusta tulee tarkentaa. Kaupungin hankintalakimies on todennut Mercurian tilanteesta hankintalain noudattamisen suhteen seuraavaa:

Yhtiön toimintaa voidaan arvioida kokonaisuutena hankintalain 5.2 kohta ja lain esityöt huomioiden siten, että vaikka yhtiötä ei ole nimenomaisesti perustettu tyydyttämään yleisiä tarpeita, yhtiön toiminnan tarkoituksena on tyydyttää yleisen edun mukaisia tarpeita, joilla ei ole teollista tai kaupallista luonnetta. Huomioitava on edelleen, ettei yhtiö toimi kaupallisilla markkinoilla ja yhtiön verotusoikeudellinen asema yleishyödyllisenä yhteisönä. Lisäksi hankintalain 5.2 §:n alakohdista mahdollisesti kaikki lisäedellytykset täyttyvät. Näin ollen Mercuria kauppaoppilaitos Oy on hankintalain 5.1 §:n 4) alakohdan mukainen julkisoikeudellinen laitos ja siten hankintalaissa tarkoitettu hankintayksikkö.

Sisäisen tarkastuksen mielestä yhtiön tulee noudattaa kaupungin hankintaohjetta ja muuttaa oma hankintaohje kaupungin ohjeen mukaiseksi.

7. Toimitusjohtajalla ja eräillä muilla työntekijöillä on käytössään yhtiön luottokortti. Tarkastushavaintojen perusteella kaikkiin kuitteihin/järjestelmään ei oltu merkitty tavara- tai palveluoston tarkoitusta.

Yhtiö on ottanut käyttöön eTasku -järjestelmän, jonka mobiilisovelluksella voi esim. valokuvata tositteet ja liittää ne järjestelmään. Mobiilisovelluksessa on myös mahdollista kirjoittaa ao. kuitin synnyn perusteet.

Sisäinen tarkastus suosittelee, että jatkossa luottokorttilaskuja hyväksyvien henkilöiden tulee vaatia korttien käyttäjiltä, että järjestelmään kirjataan tiedot, miksi tavara tai palvelu on hankittu. Lisäksi esim. ravintolaskuihin on merkittävä tilaisuuden luonne ja aihe sekä osallistujat.

8. Yhtiön toimitusjohtajan luottokorttilaskut on hyväksynyt pääsääntöisesti yhtiön talousjohtaja. Syynä tähän on ollut se, että edellinen hallituksen puheenjohtaja (yhtiön uusi hallitus on juuri aloittanut toimikautensa) ei ollut kyennyt hyväksymään laskuja sähköisesti. Alainen ei kuitenkaan saisi koskaan hyväksyä esihenkilönsä laskua. Saadun tiedon mukaan asia korjaantunee uuden puheenjohtajan myötä.

9. Yhtiön tietoturvaan ei ole tehty auditointia.

Sisäinen tarkastus suositaa yhtiölle tietoturvan auditointia, jonka tarkoituksena olisi antaa tilannekuva yhtiön tietoturvallisuuden tasosta ja suositustoimenpiteet mahdollisesti havaituista ongelmista ja kehitystarpeista.

4

Tarkastushavainnot

4.1.

Aiheeseen liittyviä aiempia tarkastuksia/tarkastushavaintoja

Sisäinen tarkastus on aiemmin tehnyt vuonna 2012 tarkastuksen ja tarkastusraportin otsikolla ”Kauppiaitten kauppaoppilaitos” sekä tarkastukseen liittyvän jälkitarkastuksen seuraavana vuonna.

4.2

Ohjeistukset ja päätöksenteko

Yhtiöllä on toimitusjohtaja/rehtori ja hallitus. Yhtiön hallitus kokoontui vuosina 2019 ja 2020 kumpanakin vuonna seitsemän kertaa. Pöytäkirjojen perusteella hallituksen kokouksissa on esitelty mm. toimitusjohtajan ja talousjohtajan katsaukset, käyty läpi yhtiön strategiatyötä ja operatiivista toimintaa, hyväksytty talousarviot sekä uusitut ohjeet. Hallitus on myös päättänyt suurimmista hankinnoista sekä palkitsemisista.

Pöytäkirjojen ja kattavien liitteiden perusteella voidaan todeta, että yhtiön toimiva johto on pitänyt yhtiön hallituksen hyvin ajan tasalla yhtiön toiminnasta.

Yhtiön johtoryhmään kuuluvat toimitusjohtaja/rehtorin lisäksi apulaisrehtori, koulutuspäällikkö, talousjohtaja, kehitysjohtaja sekä laatupäällikkö. Johtosäännön mukaan johtoryhmä mm. avustaa toimitusjohtajaa yhtiön operatiivisessa johtamisessa ja käsittelee merkittävät hankinnat, projektit sekä organisaatiossa tapahtuvat muutokset.

4.2.1

Ohjeistukset

Hallituksen työjärjestys

Yhtiön hallituksen työjärjestys on hyväksytty yhtiön hallituksessa 29.4.2019.

Yhtiön johtosääntö

Yhtiön hallitus on hyväksynyt päivitetyn johtosäännön 19.1.2021. Johtosäännössä on määryksiä koulutuksen järjestämisen yleisistä perusteista, hallinnosta sekä toimielinten ja henkilöstön toimivallasta ja tehtävistä.

Hallituksen kokouksen pöytäkirjan mukaan tilintarkastusyhteisö (BDO) on toiminut yhtiölle juridisena asiantuntijana johtosäännön uudistamisessa. Konserniohjeen mukaan kuitenkin konsernipalvelut antavat kaupungin tytäryhteisöille neuvontaa ja palveluita mm. juridisissa asioissa.

Konserniohje:

Tukipalveluja hankkiessaan tytäryhteisöjen tulee ensin selvittää kaupungin ja kaupunkikonsernin muiden yhteisöjen tarjoamat palvelut ja niiden käyttömahdollisuudet. Tukipalveluja ovat mm. kirjanpidon ja muun taloushallinnon tehtävät, lakipalvelut, henkilöstöpalvelut, kilpailutuspalvelut, tietojärjestelmät ja niiden ylläpitoa koskevat palvelut, puhelin- ja tietoliikennepalvelut sekä toimitilojen vuokrauspalvelut.

Konsernipalvelut on kevään 2021 aikana kilpailuttanut kaupungin tytäryhtiöiden käyttöön juridisten ja taloudellisten asiantuntijapalveluiden puitesopimuskumppanit, jaettuna neljään osa-alueeseen. Mercurian toimitusjohtaja on kuitenkin ilmoittanut konsernipalveluihin, että yhtiö ei ole mukana kilpailutuksessa (toisin kuin kaikki muut ei-markkinaehtoiset Vantaan kaupungin tytäryhtiöt). Toimitusjohtajan ilmoituksen mukaan yhtiö on Sivistystyöntekijien sekä Helsingin seudun kauppakamarin jäsen, joiden kautta yhtiö saa jäsenetuna juridista apua esim. työmarkkinakysymyksiin tai yhtiöoikeuteen, konsernihallinnon lakimiesten lisäksi.

Sisäinen tarkastus suosittelee, että Mercuria on jatkossa mukana vastaavissa kilpailutuksissa, jolloin sillä on halutessaan oikeus käyttää kilpailutettuja palveluja. Esimerkiksi kilpailutettuja juridisten ja taloudellisten asiantuntijapalveluiden puitesopimuskumppaneita Mercurialla ei ole nyt oikeuttaa käyttää. Tilintarkastajalta puolestaan voi hankkia ainoastaan tilintarkastussopimuksen mukaisia palveluita eli tilintarkastuksen ja esim. yhtiön saamien avustusten tilityksiin liittyviä lausuntoja. Yhtiö ei voi tilata KPMG:ltä suoraan muita juridisia tai taloudellisia asiantuntijapalveluita.

Yhtiön taloussääntö

Taloussääntöä on päivitetty viimeksi 14.10.2020. Taloussäännössä on määritelty yhtiön taloudenhoitoon liittyvät tehtävät, vastuut ja toimintatavat. Taloussäännössä on määritelty mm. euromääräiset hankintarajat:

- yhtiön hallitus päättää yli 17.000 euron hankinnoista
- toimitusjohtaja päättää alle 17.000 euron hankinnoista
- talousjohtaja päättää alle 8.000 euron hankinnoista
- talousvastuussa oleva henkilö (määritelty kustannuspaikka) vastaa toimenkuvaan kuuluvista pienhankinnoista (alle 8.000 euroa) hyväksytyn talousarvion mukaisesti

Edelleen, taloussäännössä todetaan, että yhtiön hallitus hyväksyy vuosittain talousarvion ja investointisuunnitelman. Hankinnat perustuvat hyväksyttyyn talousarvioon. Investointitalousarviossa suunnitellut hankinnat tekee talousjohtaja tai hänen valtuuttamansa henkilö. Hankinnat kilpailutetaan erillisen hankintaohjeen mukaisesti. Hankintaohjetta ylläpitää talousosasto. Hankinnoissa voidaan käyttää ennalta kilpailutettuja sopimustoimittajia. Investointitalousarvion ulkopuoliset investoinnit käsitellään erikseen hallituksen kokouksessa siltä osin, kun ne ylittävät toimitusjohtajan hankintavaltuudet (17.000 euroa).

Sisäinen tarkastus huomauttaa, että mikäli yhtiö on ollut mukana kaupungin puitesopimuskilpailutuksissa, puitesopimustoimittajia tulee käyttää (mikäli nämä pystyvät kilpailutetun tavarán tai palvelun toimittamaan). Mikäli näin ei tehdä, kyseessä on sopimusrikkomus ja vahinkoa kärsinyt taho voi vaatia vahingonkorvausta.

Hankintaohje

Yhtiössä on 3.10.2014 voimaan tulleet hankintaohjeet, jotka on päivitetty 2021. Hankintaohjeessa todetaan, että

Mercuria kauppaoppilaitos Oy:ssä noudatetaan lähtökohtaisesti hankintalakia. Hankintalain kynnysarvon ylittävät hankinnat kilpailutetaan lain edellyttämällä tavalla. Vantaan konsernihallinnon antamia hankintaohjeita ja –suosituksia noudatetaan soveltuvin osin, silloin kun se on mahdollista ja yhtiön kokonaisedun mukaista. Epäselvissä rajatapauksissa yhtiö on yhteydessä Vantaan kaupungin hankintakeskukseen.

Yhtiön hankintaohjeessa todetaan, että kansallisen kynnysarvon ylittävistä hankinnoista päättää yhtiön hallitus. Kansallisen kynnysarvon alittavista hankinnoista yhtiön hankintaohjeessa on todettu seuraavasti:

Kansallisen kynnysarvon alittavissa hankinnoissa käytetään mahdollisuuksien mukaan Vantaan kaupungin valmiiksi kilpailuttamia sopimustoimittajia. Pienhankinnoissa voidaan käyttää Vantaan kaupungin Cloudia -kilpailutusjärjestelmää. Mikäli sopimustoimittajaa ei ole käytettävissä, sovelletaan seuraavaa ohjeistusta:

0-3.000 euroa

Hankinta suoritetaan hankkivan yksikön kannalta järkevimmällä tavalla, käyttäen avoimuuden ja syrjimättömyyden periaatteita.

3.000-8.000 euroa

Hankintaa varten pyydetään 2-5 tarjousta sähköpostilla tai puhelimitse. Hankinnasta täytetään Hankinnan kuvaus –lomake (mallilomake liitteenä). Hankinnan hyväksyminen tulee tehdä talous- ja toimintasäännön valtuuksien mukaisesti.

8.000 euroa - kansallinen kynnysarvo

Hankintaa varten pyydetään kirjallisesti 2-5 tarjousta. Hankinnasta täytetään Hankinnan kuvaus – lomake.

Investointien hyväksyminen tulee tehdä talous- ja toimintasäännön valtuuksien mukaisesti. Näistä rajoista voidaan poiketa, mikäli oppilaitoksen etu sitä vaatii. Tällaisia tilanteita voivat olla esimerkiksi oppilaitoksen turvallisuustilanteen varmistaminen, onnettomuus, kriittinen laiterikko jne.

Kansallinen kynnysarvo on tällä hetkellä tavara- ja palveluhankinnoissa 60 000 €.

Kaupungin konserniohjeessa todetaan, että ”tytär-yhteisöjen, joiden toimintaan on sovellettava julkisista hankinnoista annettuja säännöksiä, on noudatettava Vantaan kaupungin hankintaohjeita poislukien ohjeiden kunnallista päätöksentekomenettelyä koskevat osat.” Samaten Hyvä hallinto- ja johtamistapa Vantaan kaupungin tytär-yhteisöissä -ohjeen mukaan kaupungin tytäryhtiön tulee noudattaa hankintoja tehdessään konserniohjeen kohdan 9 (Konsernin sisäiset palvelut ja hankinnat) määräyksiä ja toimia kaupungin hankintaohjeistuksen mukaisesti.

Mercuria kauppaoppilaitoksen hankintaohje on ristiriidassa kaupungin hankintaohjeen suhteen mm. euromääräisten rajojen osalta, eli miten tulee toimia minkäkin suuruisen hankinnan ollessa kyseessä. Kaupungin voimassa olevassa hankintaohjeessa esim. määrätään, että hankinnat, joiden arvo on alle 2 000 euroa ja joille ei ole Hankinnan tai jonkin toimialan kilpailuttamaa sopimustoimittajaa, voidaan hankkia parhaaksi katsottavalta toimittajalta. Tavara- ja palveluhankinnat, joiden arvo on alle 30 000 euroa ja joille ei ole hankinnan tai jonkin toimialan kilpailuttamaa sopimustoimittajaa, voidaan tehdä hintatiedustelun perusteella. Edelleen, kaupungin hankintaohjeessa määrätään, että yli 30 000 euron hankinnoissa on ensisijaisesti käytettävä sähköistä kilpailuttamisjärjestelmää. Hankintajärjestelmää käytettäessä hankintaa ei rajata tietyille toimittajille, vaan kaikki soveltuvuusvaatimukset täyttävät tarjoajat voivat jättää tarjouksen. Eli Mercurian hankintaohje on tältäkin osin ristiriitainen, koska siinä todetaan, että jos hankinnan arvo on 8.000 euroa - kansallinen kynnysarvo (60 000 €), hankintaa varten pyydetään kirjallisesti 2-5 tarjousta.

Tietoturvallisuussuunnitelma

Yhtiön tietoturvallisuussuunnitelman viimeisin päivitys on tehty vuosi sitten. Suunnitelmaan on mm. kirjattu EU:n tietosuoja-asetuksen mukanaan tuomat velvoitteet. Tietosuoja-asetuksen vaatimukset on saatettu henkilöstön tietoon yhteisellä tietosuojakoulutuksella 10.4.2018. Lisäksi jokainen työntekijä on suorittanut Arjen tietosuojakoulutuksen testin. Tietoturvallisuussuunnitelmassa on määritelty myös mm.

lokienhallinnan periaatteet sekä toiminnan jatkuvuuden ja kriisitilanteista toipumisen periaatteita.

Yhtiöön on nimetty tietosuojavastaava sekä tietosuojatiimi. Tietosuojavastaavan tehtävänä on turvata henkilötietojen käsittelyn asianmukaisuus ja salassapito.

Tietoliikenneverkkojen ylläpidosta on tehty sopimus Taisia Oy:n kanssa niin, että yhtiö Mercuria omistaa itse kaikki verkkolaitteensa. Taisia Oy vastaa myös laitteiden ylläpidosta sekä ohjelmistojen ajantasaisuudesta.

4.2.2

Laskujen hyväksyminen

Kustannuspaikoittain määritelty esimies hyväksyy laskun hyväksytyn talousarvion rajoissa. Mikäli esimies on estynyt, laskun hyväksyy toimitusjohtaja tai talousjohtaja. Edellä mainittujen lisäksi laskujen hyväksymisoikeus on apulaisrehtorilla, koulutus-
päälliköllä, viestintäpäälliköllä ja kehitysjohtajalla.

Yhtiön taloushallinnossa on käytössä EmCe -taloushallintojärjestelmä. Ostolaskut hyväksytään sähköisesti EmCe365:ssä.

Matkalaskut

Yhtiön kulu- ja matkalaskuja hallinnoidaan eTasku- sovelluksessa. eTasku-käyttäjät syöttävät kulu- ja matkalaskut järjestelmään itse. Laskuissa tulee olla asiaan kuuluvat liitteet. eTaskukäyttäjät syöttävät laskulle myös tiliöintiehdotuksen. Yhtiön taloushallinto tarkastaa syötetyt tiedot ja täydentää puuttuvat kohdat. Talousjohtaja hyväksyy matka- ja kululaskut maksuun sekä siirtää maksuerän eTaskusta yhtiön kirjanpitoon ja maksatukseen.

4.2.3

Palkkahallinto

Yhtiön palkanlaskenta on ulkoistettu Helsinki Business College Oy:lle. Palkkakirjanpito suoritetaan HBC:n palkkahallintojärjestelmässä. Palkat ja palkkiot hyväksyy toimitusjohtaja. Mikäli toimitusjohtaja on estynyt, palkat hyväksyy apulaisrehtori. Hyväksytyn palkkaerän laittaa maksuun talousjohtaja tai hänen sijaisensa. Hyväksytystä ja maksetusta palkka-aineistosta muodostetaan kirjanpitoyhteenveto, joka viedään yhtiön kirjanpitoon talousjohtajan toimesta.

4.2.4

Ennakkosuostumukset

Vantaan kaupungin konserniohjeessa on määritelty sellaiset kaupungin konserniyhteisöjen toimenpiteet, joihin tarvitaan konsernijaoston ennakkosuostumus. Ennakkosuostumus tulee hankkia ennen päätöksentekoa mm. silloin, kun kyse on toimintaan nähden merkittävästä investoinnista, merkittävästä henkilöstöpoliittisesta ratkaisusta sekä olennaisesta poikkeamisesta kaupungin henkilöstöetuja vastaavista henkilöstöeduista tai yhteisön toimitusjohtajan valinnasta. Velvollisuus kaupungin ennakkosuostumuksen hankkimiseen on tytäryhteisön toimitusjohtajalla ja hallituksella. Hallituksen puheenjohtajan velvollisuutena on valvoa, että kaupungin ennakkosuostumus on saatu ennen kuin hallitus päättää asiasta.

Yhtiö on hakenut ja saanut konsernijaostolta 10.2.2020 ennakkosuostumuksen yhtiöjärjestyksensä muuttamisen valmisteluun (mm. yhtiön nimi muutettu ja toimialaa tarkennettu).

Henkilöstöetuudet/palkitseminen

Yhtiön hallitus on kokouksessaan 29.4.2019 päättänyt palkita yhtiön henkilöstöä hyvin tehdystä työstä (vuotta 2018 koskien) 400 euron arvoisella liikunta- ja kulttuuriedulla. Samaisessa kokouksessa hallitus on myös palkinnut toimitusjohtajaa ja talouspäällikköä puolen kuukauden ylimääräisellä palkalla.

Päätöksen ajankohtana oli voimassa vanha konsernistrategia -ohje. Sen mukaan *"yhteisön on hankittava yleisjaoston ennakosuostumus tulospalkkiojärjestelmän, muun palkitsemisen sekä luontaisetujen käyttöönottoon tai muutokseen"*. Kaupunginhallituksen yleisjaosto on kuitenkin kokouksessaan 19.1.2015 päättänyt antaa konserniyhteisöille menettelyohjeeksi konsernistrategian noudattamisen lisäksi, että kaupungin henkilöstökeskuksen ohjaus korvaa palkkaus- yms. operatiivisissa asioissa yleisjaoston konsernistrategiassa määrätyn ennakosuostumusmenettelyn. Konserniohjauksesta saadun tiedon mukaan yhtiö ei ole konsultoinut henkilöstökeskusta edellä mainituissa asioissa. Nykyisessä konserniohjeessa todetaan, että ennakosuostumus on haettava ennen päätöksentekoa mm. silloin, kun kyseessä on *"merkittävä henkilöstöpoliittinen ratkaisu sekä olennainen poikkeaminen kaupungin henkilöstöetuja vastaavista henkilöstöeduista."*

Ennakosuostumus/ohjaus henkilöstöhallinnolta on jäänyt hakematta myös yhtiön hallituksen päätökseen kokouksessa 22.10.2020, jolloin hallitus päätti koronatilanteeseen vedoten (henkilöstön venyminen jne.) myöntää koko henkilöstölle puolen kuukauden palkkaa vastaavan summan maksettavaksi joulukuun (2020) palkanmaksun yhteydessä.

4.2.5

Kokouspalkkiot

Konserniohjeen mukaan kaupungin tytäryhteisöjen hallitusten jäsenien kokouspalkkiot ovat pääsääntöisesti kulloinkin voimassaolevan Vantaan kaupungin luottamushenkilöiden palkkiosäännön mukaisia siten, että tytäryhteisöjen hallituksen puheenjohtajat ja jäsenet rinnastetaan kokouspalkkioiden osalta Vantaan kaupunginhallituksen puheenjohtajaan ja jäseniin. Palkkiosäännön mukaan kaupunginhallituksen kokouspalkkiot ovat 290 € puheenjohtajalle ja jäsenelle 240 € kokoukselta. Lisäksi konsernijaosto on kokouksessaan 20.4.2021 päättänyt, että yhtiön hallituksen puheenjohtajan vuosipalkkio on 2 500 euroa.

Yhtiön kokouspalkkiot ovat omistajaohjeistuksen mukaiset.

4.2.6

Sopimustenhallinta

Vanhat päättäneet sopimukset on arkistoitu paperisena. Opiskelijoita koskevat oppi-sopimukset ja koulutus-sopimukset ovat opintohallintojärjestelmässä (Visma Signilla tehty sähköinen allekirjoitus).

Tällä hetkellä voimassa olevat muut kuin opiskelijoita koskevat sopimukset on tallennettu kiinteistönhallintajärjestelmä Granlund Manageriin, sen sopimusarkisto -osi-oon pdf-tiedostoina. Tallennus on osin kesken. Granlund Manager ei kuitenkaan toimi parhaalla mahdollisella tavalla (ohjelmaan ei saa sähköisiä allekirjoituksia eikä sähköpostiin lähetettäviä hälytyksiä esim. määräajoista), joten paremman vaihtoehdon selvittely on työn alla.

4.3

Henkilöstöasiat

4.3.1

Sisäinen tiedonkulku ja työpaikkakokoukset

Henkilöstön pääasiallisena tiedotuskanavana toimii Teams. Tämän lisäksi yhtiössä pidetään joka viikko 15 min. pituinen info, jossa tiedotetaan ajankohtaisista asioista. Johtoryhmän kokouksista laaditaan lyhyt päätösluettelo, joka toimitetaan henkilöstön nähtäville Teamsissä. Mercuriaan on perustettu 1.1.2021 alkaen YT-neuvottelukunta, joka kokoontuu tarvittaessa, vähintään neljä kertaa vuodessa. Yhtiössä pidetään myös henkilöstökokouksia, joissa käsitellään mm. yhtiön taloustietoja, ajankoh-taisuuksia ammatillisessa koulutuksessa, opiskelijapalautteita jne. Lisäksi yhtiön halli-tukseen on nimetty sekä opetushenkilöstön että hallinto- ja tukipalveluhenkilöstön edustajat. He osallistuvat hallituksen kokouksiin silloin, kun niissä käsitellään oppilai-tosasioita.

4.3.2

Työntekijäkyselyt

Henkilöstön osaamiskartoitukset toteutettiin kevään 2020 aikana. Osaamiskartoitusten perusteella Mercurialle määriteltiin yhteisiä osaamisen kehittämiskohteita vuodelle 2021. Strategiassa määriteltyjä yhteisöllisyyden parantamiseen tähtääviä toimenpiteitä on kuitenkin jouduttu siirtämään vallitsevan koronatilanteen johdosta.

Työpaikkaselvitys tehtiin yhtiössä viime vuoden lopulla Terveystalo Oy:n toimesta. Kyselyn perusteella työn kuormittavuus on lisääntynyt uuden työaikalain myötä. Eri vastausten perusteella raportin laatijat suosittelivat mm. esimiestyöhön tukea tarpeen mukaan (esim. coaching tai esimiestyön sparraus työterveyspsykologin toimesta). Lisäksi suositeltiin vahvistettavan palautteen antamisen kulttuuria.

Yhtiössä on ollut käytössä syksystä 2019 alkaen Työfiilis-kysely, joka toteutetaan keran kuukaudessa. Tässä pulssikyselyssä on aina myös jokin teema, josta halutaan tietää enemmän. Lisäksi kyselyssä on mahdollisuus lähettää terveisiä työnantajalle. Tämän lisäksi yhtiö tekee vuosittain henkilöstökyselyn työhyvinvointiin liittyen.

4.3.3

Opiskelijäkyselyt

Opetus- ja kulttuuriministeriön, Opetushallituksen ja koulutuksen järjestäjien yhteistyönä toteutetaan kolme valtakunnallista palautekyselyä, joiden sisältö on yhteinen kaikille opiskelijoille ja tutkinnoille.

Kyselyt ovat:

- Amispalaute, ammatillisen tutkintokoulutuksen aloittaneet
- Amispalaute, ammatillisen tutkinnon suorittaneet
- Amispalaute, ammatillisen tutkinnon osan tai osia suorittaneet

Kyselyiden kautta kerätyllä palautetiedolla tuetaan sekä kansallista että koulutuksen järjestäjän sisäistä laadun seurantaa ja kehittämistä. Osaa valtakunnallisista palautekysymyksistä käytetään vaikuttavuusrahoituksen perusteena (opiskelijapalauteet ovat vaikuttaneet ammatillisen koulutuksen rahoitukseen vuodesta 2020 alkaen).

Opiskelijapalautekyselyn vastausten perusteella jaetaan 2,5 prosenttia ammatillisen koulutuksen laskennallisesta rahoituksesta. Kullekin koulutuksen järjestäjälle lasketaan järjestäjäkohtainen vastausosuus (kohteiden määrä / vastanneet)

4.3.4

Henkilöstöetuudet

Osakeyhtiön hallitus on myöntänyt jo useampana vuotena virike-etuisuutta työssä jaksamisen ja työhyvinvoinnin tukemiseksi. Virike-etua (liikunta- ja kulttuurietu) ladataan henkilökohtaisille edenred-korteille. Etua voi käyttää liikunta- ja kulttuuriverkostoon kuuluvissa käyttöpaikoissa, esim. museoissa, konserteissa ja kuntosaleilla. Etua on ladattu 1-2 kertaa vuodesta 2016 alkaen, maksimissaan 400€/henkilö/vuosi.

Koronapandemian etäopetusjakson aikana yhtiö tarjosi myös lounasetua. Lisäksi henkilöstöllä on mahdollisuus saada yhtiön kustantamaa hierontaa 90 min/kk.

Henkilöstöetuuksista ja konserniohjeiden mukaisista ennakosuostumusmenettelyistä on kerrottu aiemmin raportin kohdassa 4.2.4.

4.3.5

Tulospalkkiojärjestelmä

Yhtiössä ei ole käytössä tulospalkkiojärjestelmää.

4.3.6

Työajan seuranta

Opetushenkilöstö on siirtynyt vuosityöaikaan 1.1.2020 alkaen. Vuosityöajassa opettajan työaika on 1500 tuntia, jakautuen kiinteään työaikaan (75 %) ja vastuutyöaikaan (25 %). Opettajien vuosityöaikaa seurataan Laravel-framework ohjelmistokehykseen rakennetulla sovelluksella. Tiedot tallentuvat SQL-tietokantaan ja sitä käytetään internet-selaimella. Sovelluksella suunnitellaan opetushenkilöstön työaika kalenterivuositasolla. Työkalulla voidaan seurata yksittäisen opettajan tuntien toteutumista reaaliaikaisesti ja reagoida mahdollisiin poikkeamiin.

Hallinto- ja tukipalveluhenkilöstö siirtyi noudattamaan liukuvaa työaikaa, kun työaikalaki muuttui 1.1.2020. Heidän työaikaansa seurataan Timecon-nimisellä sovelluksella. Ylin johto on työaikalain soveltamisen ulkopuolella Sivistystyönantajien ja Helsingin kaupunkamarkin työmarkkinajuristeilta saadun ohjeistuksen mukaisesti.

Hallituksen pöytäkirjassa 6/2019 on vuosityöajan käsittelyn yhteydessä arvioitu, että vuosityöaikaan siirtyminen toisi n. 130 000 euron säästöt vuositasolla, koska aiemmassa ns. opetusvelvollisuuspalkkausjärjestelmässä opettajilla on ollut suuret ylityntikertymät. Edelleen pöytäkirjaan on merkitty, että ansiotason laskua on suunniteltu kompensoitavan kannustinjärjestelmällä, joka on ollut tarkoitus kehittää vuoden 2020 aikana. Yhtiön johdon ilmoituksen mukaan neuvotteluissa luottamusmiehen kanssa kannustinpalkkiojärjestelmästä päätettiin kuitenkin luopua. Luottamusmies ei kannattanut palkitsemisjärjestelmän käyttöönottoa, koska ne on opetustoimessa koettu varsin ongelmallisiksi. Palkitsemisjärjestelmästä on luottamusmiehen kanssa sovittu ja kirjattu henkilöstön koulutus- ja kehittämissuunnitelmaan seuraavasti:

”Henkilöstön palkitsemisjärjestelmää suunniteltaessa tulee huomioida alakohtainen omaleimaisuus. Palkitsemisjärjestelmää kehitettäessä kannattaa miettiä myös muuta kuin suoraa rahallista palkitsemista. Mahdollinen rahallinen palkitseminen toteutetaan tasaisesti koko henkilöstölle. Rahallisen palkitsemisjärjestelmän oheen voidaan luoda käytänteitä henkilökohtaiseen kannustamiseen tai yhteisöllisyyden lisäämiseen esimerkiksi arvontojen kautta.”

4.4

Tietohallinto, tietoturva ja tietosuojat

4.4.1

ICT-laitteiden hankinta ja ylläpito

Mercuria on tehnyt sopimuksen, jolla se on liittynyt kaupungin ja 3 Step IT Oy:n väliin sopimukseen leasing-palveluiden hankintaan liittyen. Leasing-vuokrausta hallinnoidaan 3 Step IT Oy:n asset-palvelun avulla.

4.4.2

Tietosuojaselosteet

Niin oppilaiden kuin henkilöstönkin käyttäminen tietojärjestelmien tietosuojaselosteet löytyvät yhtiön/koulun sivuilta (osoitteesta: <https://www.mercuria.fi/tieto-suoja/>)

4.4.3

Tietoturva-auditointi

Yhtiön tietoturvaa ei ole auditoitu.

4.4.4

Paperisten asiakirjojen hävittäminen

Asiakirjat hävitetään arkistonmuodostussuunnitelman mukaisesti. Arkistojen hallinta on vaihtumassa sähköiseen tiedonohjaukseen, josta yhtiöllä on projekti käynnissä (Tweb). Arkaluonteista paperimateriaalia varten talossa on käytössä paperisilppurit ja Prosec-tietoturvasäiliöt.

4.4.5

Tietoturvaloukkaukset

Vuonna 2018 erään Mercurian henkilöstöön kuuluvaan Office365 käyttäjätili kaapattiin ja tiliä käytettiin tietojenkalasteluviestien lähettämiseen. Tapauksesta raportoitiin viestintävirastolle.

4.5

Riskienhallinta ja tilintarkastuskertomukset

4.5.1

Riskienhallinta

Targetor Pro -ohjelmaan on tallennettu kuvaukset yhtiön merkittävimmistä riskeistä (12 kpl), mitä seurauksia tulee, jos riski toteutuu sekä riskien hallintatoimenpiteet. Tunnistetut riskit liittyvät mm. henkilöstöön, tietojärjestelmiin sekä koulutukseen (mm. laajennetun oppivelvollisuuden mukanaan tuomat vaikutukset oppilaitoksen toimintaan).

4.5.2

Riitatilanteet

Yhtiöllä ei ole ollut riitatilanteita nykyisen toimitusjohtajan aikana (1.3.2016 lähtien).

4.5.3

Vakuutukset ja vastuuvakuutukset

Yhtiön vakuutukset on hankittu kaupungin puitesopimuksen yhteydessä. Hallituksella on vastuuvakuutus.

4.5.4

Tilintarkastuskertomukset ja tarkastusraportit

Tilintarkastusyhteisöllä ei ollut huomautettavaa yhtiön tilintarkastuskertomuksessa vuodelta 2019 (päiväty 6.3.2020), eikä vuodelta 2020 (päiväty 30.3.2021).

Tarkastusraportit

Tilivuodelta 2018 on tilintarkastusyhteisö antanut 25.3.2019 päivätyn tarkastusraportin. Tarkastusraportissa kiinnitettiin huomiota mm. seuraaviin seikkoihin:

- Yhtiön taseeseen sisältyy taide-esineitä 29 000 € arvosta. Tilintarkastaja suosittelee, että tauluista laaditaan luettelo ja varmistetaan taulujen olemassaolo.
- Tilikaudella oli perustettu stipendirahasto, mutta rahastolle ei oltu laadittu sääntöjä.
- Muistiotositteiden osalta tilintarkastaja huomautti, että niissä ei ollut hyväksymismerkintöjä. Lisäksi yhtiön kirjanpitoon ei oltu liitetty kaikissa tapauksissa kuitteja Eurocardilla tehdyistä ostoista.

Tehdyt korjaavat toimenpiteet:

- Yhtiön taide-esineet on luetteloitu. Luetteloon on valokuvattu taide-esineet, sekä merkitty teoksen nimi, tekijä ja vuosi, mikäli nämä ovat tiedossa
- Stipenditilin säännöt on laadittu
- Talousjohtajan ilmoituksen mukaan ostolaskujen tarkastus-/hyväksymisrutiineihin on kiinnitetty huomiota. Muistiotositteiden hyväksyjäksi on määritelty toimitusjohtaja.

Tilikaudelta 2019 tilintarkastusyhteisö on toimittanut yhtiöön alustavan luonnoksen ao. vuoden havainnoista, mutta lopullinen tarkastusraportti on jäänyt toimittamatta. Luonnokseen on mm. kirjattu tilinpäätöstarkastuksen aikainen havainto, että yhtiökokous ei ollut valinnut kuin yhden tilintarkastajan, vaikka yhtiöjärjestys edellyttää kahden tilintarkastajan valintaa. Osakkeenomistajat ovat kuitenkin myöhemmin laativat osakkeenomistajan yksimielisen päätöksen, jolla he valitsivat toisen tilintarkastajan tilikaudelle 2019.

Luonnoksen mukaan tilintarkastaja on tarkastanut yhtiön tuottoprosesseja, ostoprosessia ja palkkaprosessia ja todennut, että prosessit toimivat tilintarkastajalle kuvattulla tavalla.

Tilintarkastaja oli myös kiinnittänyt huomiota Ålandsbankenin rahoitusarvopapereiden arvostukseen. Rahoitusarvopapereiden realisoituja voittoja ja tappioita ei oltu kirjattu tilikaudella (2019) eikä aikaisemmilla tilikausilla. Myöskään arvonalentumisia ei oltu kirjattu. Tilintarkastajan ohjeistuksen mukaan vuoden 2018 tilikaudelle tehtiin omaan pääomaan omaa pääomaa parantava 144 tuhannen euron oikaisu. Vastavasti vuoden 2019 tuloslaskelmaan kirjattiin rahoitustuottoja 63 tuhatta euroa ja luovutustappiot 35 tuhatta euroa sekä arvonalentumisia 36 tuhatta euroa.

4.6 Konsernin asettamat tavoitteet ja omistajaohjauskeskustelu

4.6.1

Tavoitteet

Omistajaohjauksen asettamat tavoitteet vuodelle 2000 ovat toteutuneet. Esimerkiksi nettotuloksen tavoitteeksi oli asetettu 100 000 €, mutta toteutuma oli 1 375 000 €, johtuen pitkälti valtion lisärahoituksesta korona-pandemiaan liittyen ja toisaalta laskeneista kustannuksista mm. opiskelijoiden ruokailuun liittyen. Opiskelijavuosien tavoitteeksi oli asetettu 800 oppilasta ja toteutuma oli 827. Samaten saatu opiskelijapalaute (nps. indeksi) ylitti asetetun tavoitteen (62/55), kuten myös henkilöstön tyytyväisyys (nps. indeksi 88/55).

4.6.2

Vuoden 2020 omistajaohjauskeskustelu

Henkilöstö- ja konsernipalveluista saadun tiedon mukaan omistajaohjauskeskustelu on yksi omistajaohjauksen välineistä, joilla pyritään parantamaan vuorovaikutteisuutta omistajaohjauksen ja konserniyhteisöjen johdon kanssa. Suurissa yhtiöissä omistajaohjauskeskustelu käydään vuosittain.

Konserniohjaus kävi Mercuria kauppaoppilaitos Oy:n kanssa 17.8.2021 omistajaohjauskeskustelun, jonka tarkoituksena oli varmistaa omistajanäkökulman välittyminen tytäryhteisön toimintaan, osana konserniohjausta ja -valvontaa. Keskustelussa olivat läsnä henkilöstö- ja konsernijohtaja Kirsi-Marja Lievonen, konserniohjauksen päällikkö Riikka Kiljander-Kiiskinen sekä yhtiön hallituksen puheenjohtaja Miikka Nieminen, toimitusjohtaja, oppilaitoksen rehtori, Tiina Immonen ja talousjohtaja Jussi Kurki.

Omistajaohjauskeskustelussa esille nousivat koronan vaikutukset yhtiön toimintaan, laajennetun oppivelvollisuuden vaikutukset (mm. oppimateriaalikustannuksia jatkossa enemmän yhtiölle) sekä aikuiskoulutuksen tarjonnan lisääminen,

4.6.3

Hallitustyöskentelyn itsearviointi

Hallitustyöskentelyn itsearviointi on tehty viime keväänä ja tulokset on käsitelty erillisessä työpajassa.

4.7

Talous ja hankinnat

4.7.1

Yhtiön tulokset vuosina 2018-2020

	2018	2019	2020
Liikevaihto	5 989 785	6 068 063	7 165 929
<i>(josta Valtion maksamaa opiskelijatuloa)</i>		<i>(5 210 407)</i>	<i>(6 358 317)</i>
Liiketoiminnan muut tuotot	382 410	384 924	392 297
Henkilöstökulut	-3 817 342	-3 758 991	-3 774 685
Suunnitelman mukaiset poistot	-467 124	-493 874	-496 288
Liiketoiminnan muut kulut	-2 240 253	-2 179 960	-1 944 098
LIIKEVOITTO	-152 524	20 162	1 343 155
Rahoitustuotot/-kulut yhteensä	8 871	9 022	31 917
Voitto ennen veroja	-143 653	<u>29 184</u>	<u>1 375 072</u>
Tuloverot		-457	-3 269
<u>TILIKAUDEN VOITTO</u>	<u>-143 653</u>	<u>28 727</u>	<u>1 371 803</u>

Edellisten tilikausien voittoa on taseessa lähes 11 milj.

Liiketoiminnan muut tuotot ovat muodostuneet esim. vuonna 2019 seuraavasti:

Helsingin kauppiaitten yhdistyksen +	
Vähittäiskaupan avustussäätiön avustukset	76 210
Erasmus+ hankerahat	197 111
Kiinteistön hoitotuloja	60 743
Muut erät	48 345

Liiketoiminnan muista kuluista suurimmat yksittäiset erät ovat olleet kiinteistökulut (n. 740 000 €), laitehuolto ja IT (n. 260 000 €) sekä opiskelijaruokailu (n. 160 000 €).

Taloudellista vertailua eri tilikausien välillä hankaloittaa keväällä 2020 alkanut koronapandemia ja siitä johtuvat taloudelliset muutokset yhtiön toimintaan. Lisäksi yhtiö sai viime vuonna lisärahoitusta 380 000 euroa opettajien ja ohjaajien palkkaamiseen. Koronasta aiheutuvien poikkeamien korjaamiseen yhtiö puolestaan sai 75 000 €. Lisärahoitukset heilauttelevat yhtiön tulostasoa, koska pääosa lisärahoituksista on kirjattu Kirjanpitolautakunnan ohjeen mukaisesti myöntämisvuoden tulokseen. Etätyö-/opetusjärjestelyt vaikuttivat myös alenevasti mm. kiinteistökustannuksiin sekä opiskelijoiden ateriakustannuksiin.

Vuoden 2018 alijäämäinen tulos johtuu osin 1.1.2018 voimaan tulleesta uudesta laista (ammattillisen koulutuksen rahoituksesta). Rahoitus perustuu nyt opiskelijavuosilaskentaan ja uuteen malliin siirrytään vaiheittain vuosien 2018-2022 välisenä aikana. Siirtymäkaudella painottuu opiskelijavuosien mukaan laskettavan perusrahoituksen osuus, kun taas suoritetuista tutkinnoista ja niiden osista maksettavan rahoituksen osuus on vähäisempi. Lisäksi valtionosuusrahoitusjärjestelmässä eri koulutusalojen hintaeroja kompensoidaan kustannuskertoimilla. Liiketalouden alalla kustannuskerroin on alhaisin (0,7). Mercuria Kauppaoppilaitos toimii yksialaisena, joten se ei voi kompensoida heikosti rahoitettua liiketaloutta muiden koulutusalojen korkeammalla rahoitustasolla.

4.7.2

Sijoitustoiminta

Yhtiön hallitus valtuutti kokouksessaan 25.2.2015 toimivan johdon pyytämään tarjouksia 3-4 toimijalta yhtiön (maltillisen riskin) sijoituksille. Ehdotuksia/tarjouksia pyydettiin neljältä pankilta määräaikaan korkotalletuksiin ja muihin sijoitusinstrumentteihin liittyen. Tarjouksia saatiin neljältä pankilta ja yhtiön hallitus valitsi

kokouksessaan 20.3.2015 yhtiön varainhoitajaksi Ålandsbankenin, joka toimii tehtävässä edelleen.

Aiemmassa konsernistrategia -ohjeessa todettiin kaupungin tytär- ja osakkuusyhteisöjen omasta sijoitustoiminnasta seuraavaa:

Tytäryhteisöjen oma sijoitustoiminta, niiltä osin kuin se on tarpeellista, järjestetään kaupungin rahoituksen tulosalueen kautta tai sen antamien ohjeiden mukaisesti. Rahoituksen tulosalue sekä konsernistrategian sijoittamista koskevat periaatteet määrittelevät nettelytavat, joiden mukaan tämä sijoitustoiminta järjestetään. Periaatetta noudatetaan soveltuvin osin myös osakkuusyhteisöjen kohdalla.

Poikkeuksen edellä mainitusta periaatteesta myöntää ja peruuttaa kaupunginhallitus. Poikkeusmenettelyn piirissä on toistaiseksi Vantaan Energia Oy. Poikkeuksen saaneet yhtiöt voivat tehdä omia sijoituksia kaupunginhallituksen hyväksymissä puitteissa. Näillä yhtiöillä tulee olla omat ohjeensa sijoitustoiminnasta ja sen riskienhallinnasta. Yhtiöiden tulee raportoida sijoituksistaan kaupunginhallitukselle kuuden kuukauden välein ja pyytää ennakkosuostumus merkittäville sijoituksilleen.

Nykyisessä konserniohjeessa puolestaan todetaan tytäryhteisöjen sijoitus- ja rahoitustoiminnasta, että ”konserniyhtiöiden rahoitustoiminta on, pois lukien markkinaehtoisesti toimivat yhteisöt, keskitetty talouden ja strategian palvelualueelle, jossa vastataan tytäryhteisöjen lainojen kilpailutuksesta sekä ohjataan yhtiöiden kassavarojen sijoitustoimintaa”.

4.7.3

Maanvuokra

Yhtiö ja Vantaan kaupunki ovat allekirjoittaneet 28.11.1983 päivätyn maanvuokrasopimuksen, jolla yhtiö (silloin nimeltään Kauppiaitten Kauppaoppilaitos Oy) on vuokrannut kaupungilta Martinlaaksosta korttelin 17565 tontin nro 7. Maanvuokrasopimus on voimassa 31.12.2033 asti ja vuokran suuruudeksi on sovittu 100 markkaa vuodessa (tällä hetkellä noin 17 euroa). Vuokran määrä on kaukana nk. käyvästä arvosta, sillä kaupungin tonttipäällikön ilmoituksen mukaan Mercurian vuokraamaan maa-alueen käypä vuokra olisi tällä hetkellä 130 100 €/ vuosi.

4.7.4

Hankinnat

Isoissa korjausurakoissa Mercuria käyttää kilpailutuksissa konsulttitoimistona Sweco.

Kunnossapitotöissä yhtiö käyttää kaupungin kilpailuttamia puitesopimustoimittajia. Näitä ovat erityisesti lämpö-, vesijohto- ja viemäryöt sekä ilmanvaihtotyöt. Aikaisemmin kun kaupunki kilpailutti eri kunnossapitotöiden puitesopimustoimittajia, kaupungin tytäryhtiöt saivat automaattisesti käyttää samoja toimittajia. Laki muuttui parisen vuotta sitten niin, että kaupungin tulee erikseen kysyä tytäryhtiöiltään, osallistuvatko nämä kulloiseenkin kilpailutukseen (ja saavat siten käyttää valittuja puitesopimustoimittajia). Tarkastuksen kuluessa ei saatu selvyyttä, onko Mercurialta kysytty halukkuutta osallistua kunnossapitotöiden edelliseen, vuonna 2019 tehtyyn kilpailutukseen. Yhtiöllä on kuitenkin ollut se käsitys, että aiemmat puitesopimukset ovat olleet voimassa ja yhtiö on käyttänyt mm. ilmanvaihtotöissä vanhaa puitesopimustoimittajaa. Sattumalta kyseinen toimittaja on edelleen kaupungin puitesopimustoimittaja Länsi-Vantaalla. Uusi kilpailutus kunnossapitotöistä on tehty keväällä 2021 ja Mercuria on ilmoittanut osallistuvansa kilpailutukseen.

Strategiatyön konsultti

Yhtiön on hankkinut strategiatyöhönsä konsultointipalveluita Ramboll Oy:ltä. Kirjanpidon mukaan vuonna 2019 Rambollilta oli ostettu palveluja 22 692 eurolla.

Yhtiöltä saadun selvityksen mukaan Ramboll Oy valittiin ilman kilpailutusta, koska Rambollin konsulteista saatiin hyvät referenssitiedot.

Yhtiön omassa hankintaohjeessa todetaan, että arvoltaan 8.000 euron - kansallisen kynnysarvon välisissä hankinnoissa tulisi pyytää 2-5 tarjousta.

4.7.5

Tositteiden hyväksyminen ja luottokorttilaskut

Tarkastushavaintojen perusteella laskuissa oli pääsääntöisesti kolmen eri henkilön toimesta tehty tarkastus-, tiliöinti- ja hyväksymismerkintä. Kustannuspaikoille on määriteltävä vastuuhenkilö/hyväksyjä.

Yhtiön luottokortteja on toimitusjohtajan lisäksi mm. talousjohtajalla, kehitysjohtajalla ja markkinointikoordinaattorilla. Kaikista tositteista ei oltu kirjattu järjestelmään miksi ao. tavara tai palvelu oli ostettu. Lisäksi toimitusjohtajan luottokorttilaskut oli hyväksynyt talousjohtaja, koska aiempi hallituksen puheenjohtaja ei ollut pystynyt laskuja sähköisesti hyväksymään. Saadun tiedon mukaan asia korjaantuu uuden hallituksen puheenjohtajan toimesta.

5

Jälkitarkastus

Jälkitarkastus tehdään noin vuoden kuluttua.

Antti Taavila
sisäinen tarkastaja

Pentti Asumus
tarkastusjohtaja